

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie odpowiedzi UE na wahania równowagi sił gospodarczych na świecie (opinia z inicjatywy własnej)

(2011/C 48/10)

Sprawozdawca: **Brian CALLANAN**

Dnia 18 lutego 2010 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

odpowiedzi UE na wahania równowagi sił gospodarczych na świecie (opinia z inicjatywy własnej).

Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 20 lipca 2010 r.

Na 465. sesji plenarnej w dniach 15–16 września 2010 r. (posiedzenie z 15 września) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 135 do 4 – 3 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Streszczenie i wnioski

1.1 Państwa członkowskie UE przeżywają najgorszy kryzys gospodarczy od lat 30., a droga wyjścia z niego jest nadal nierówna, kręta i pełna trudności. Po najpoważniejszych kryzysach od czasu II wojny światowej zmieniła się równowaga na świecie, a Europa musi ponownie określić swą pozycję i strategię w tej nowej sytuacji. Zważywszy, że 85 % europejskiego handlu odbywa się na rynku wewnętrznym, niektóre odpowiedzi na nowe wyzwania będzie można znaleźć w obrębie Europy. Zwiększenie popytu wewnętrznego ma zasadnicze znaczenie dla stworzenia zrównoważonej UE, jeżeli chce ona sprostać globalnym wyzwaniom. EKES opracował już szereg opinii w tej sprawie. W niniejszej opinii analizuje się zewnętrzny wymiar reakcji UE na globalny kryzys gospodarczy: nową pozycję Europy na światowym rynku. W opinii bada się również zmiany wyników gospodarczych UE na rynku światowym oraz międzynarodowe skutki niedawnego intensywnego rozwoju gospodarczego Chin i innych krajów rozwijających się, stawia pytania zachęcające do analizy tych kwestii i do dyskusji na temat ich wpływu na stosunki polityczne i handlowe UE z resztą świata, a także przedstawia przemyślenia i idee społeczeństwa obywatelskiego związane z debatą polityczną, której wnioski powinny mieć daleko idące konsekwencje.

1.2 Europa stoi przed zasadniczymi wyzwaniami, jeżeli chodzi o reakcję na głębokie zmiany w stosunkach gospodarczych, politycznych i handlowych, które obecna recesja jeszcze przyspieszyła. Aby sprostać tym wyzwaniom, należy podjąć działania dostosowawcze, takie jak stymulowanie wzrostu, tworzenie większej liczby lepszych miejsc pracy oraz zwiększenie ekologiczności i innowacyjności gospodarki, osiągnięcie celu strategii „Europa 2020” dotyczącego stopy zatrudnienia na poziomie 75 %, jak również zapewnienie, by odsetek ten uwzględniał grupy zagrożone, takie jak młodzież, kobiety, osoby w średnim wieku i niepełnosprawni.

1.3 Dotąd integracja europejska była głównie skierowana do wewnątrz: tworzenie jednolitego rynku, przekształcanie instytucji, spory o pieniądze, niekończące się negocjacje w sprawie traktatów. Aby wyjść z obecnej recesji i dokonać udanej reorganizacji w celu sprostania wyzwaniom XXI wieku,

w nadchodzącym dziesięcioleciu Europa musi patrzeć na zewnątrz. UE musi być przy tym świadoma i reagować na rozwój sytuacji związanej zwłaszcza z nowymi stosunkami między USA a Chinami oraz wpływem silnych grup krajów rozwijających się, takich jak BRIC.

1.4 Przewodniczący Komisji Europejskiej José Manuel Barroso wskazuje, że Europa ma odpowiednie zasoby, inteligencję, zasadnicze zdolności, historię, kapitał ludzki, intelektualny i kulturowy, aby osiągnąć sukces.

1.5 W programie prac Komisji zobowiązano się do zmniejszania barier dla międzynarodowych przepływów handlowych i inwestycyjnych, zakończenia aktualnych negocjacji dwustronnych, pełniejszej realizacji istniejących porozumień, podejmowania inicjatyw na rzecz otwarcia handlu w rozwijających się obszarach, takich jak zaawansowane technologie, usługi i usługi ekologiczne.

1.6 Niepokojącym trendem jest fakt, że nie ma takiego sektora wysokich technologii, w którym Europa byłaby światowym liderem, a ponadto UE nie ma wystarczająco dużo wiodących przedsiębiorstw w dziedzinie wysokich technologii, aby odpowiednio wykorzystać w przyszłości kluczowe technologie wspomagające (KET).

1.7 Komitet kieruje uwagę na znaczenie kwestii, które nie wchodzą w ścisły zakres niniejszej opinii, koncentrującej się na szkodliwym protekcjonizmie i reakcji na zmianę klimatu. Chodzi o zachęcanie do tworzenia nowych aktywnych i ukierunkowanych na sytuację międzynarodową przedsiębiorstw; wspieranie innowacji w dojrzałych gałęziach przemysłu, utrzymywanie sektorów o strategicznym znaczeniu dla Europy, uwzględnianie potencjału eksportowego usług publicznych, takich jak opieka zdrowotna i edukacja, oraz zachęcanie miast UE do partnerstw z ich odpowiednikami na świecie.

1.8 Skutkiem recesji światowej był wzrost atrakcyjności polityki protekcjonistycznej. Dyrektor generalny WTO Pascal Lamy ostrzegł państwa przed tą pokusą.

1.9 Konieczne jest ponadto zakończenie powodzeniem rundy z Ad-Daui, choć wydaje się to trudne. Tymczasem UE tworzy nową sieć dwustronnych stosunków i porozumień zarówno z krajami rozwiniętymi, jak i rozwijającymi się, co w coraz większym stopniu będzie wpływać na główne strategie handlowe.

1.10 Inne ważne cele polityczne Unii to: wzajemność w nowych porozumieniach dwustronnych UE, w tym w miarę możliwości położenie nacisku na bezpieczeństwo energetyczne; zapewnienie elastycznych przepisów, które łatwo dostosować do szybko zmieniających się okoliczności; likwidacja barier pozataryfowych, także „ponad granicami”; przejrzystość standardów pracy i jakości zgodnie z przepisami MOP oraz umowy o wolnym handlu dotyczące dóbr i usług ekologicznych.

1.11 Wielostronne porozumienia ekologiczne powinny płynnie łączyć się z porozumieniami w międzynarodowym systemie handlowym, aby wzajemnie się wspierać, a nie zakłócać.

1.12 Bezpieczeństwo energetyczne jest centralnym wyzwaniem dla UE w ramach zmiany klimatu. Np. można by połączyć następujące aspekty: negocjowanie zewnętrznych umów dotyczących dostaw (tak jak ma to już miejsce w kontekście dwustronnych porozumień handlowych); sprzedaż know-how i technologii służących poprawie infrastruktury, takich jak „inteligentne sieci” lub nowa generacja technologii wytwarzającej elektryczność z użyciem surowców innych niż paliwa kopalne; wspólne wykorzystanie nowych technologii opracowywanych na potrzeby osiągnięcia obecnych celów UE dotyczących wytwarzania 20 % energii z alternatywnych źródeł; wyszukiwanie możliwości eksportowania know-how, by rozwijać i stosować zachęty na rzecz ograniczania emisji.

1.13 W miarę jak świat staje się w coraz większym stopniu zależny i powiązany, sposób myślenia polityków musi stawać się zbliżony. Wzajemne interakcje europejskiego jednolitego rynku i polityki handlowej nigdy nie były tak ważne jak obecnie. Zapewnienie konsultacji wymaganej w ramach UE i między instytucjami oraz państwami członkowskimi jest podstawą i wspiera skuteczny rozwój oraz uzgadnianie i wdrażanie elastyczniejszej polityki handlowej.

1.14 W bardziej społecznym wymiarze istnieje potrzeba sprostania obawom i niepewności, które rodzą się w związku z wahaniami sił gospodarczych. Zorganizowane społeczeństwo obywatelskie ma możliwość i obowiązek, by pomóc ludziom, politykom i gospodarkom dostosować się do zmian.

1.15 Nowa strategia Komisji „Europa 2020” jest wstępną strategiczną reakcją polityczną UE na recesję i wahania równowagi sił gospodarczych na świecie. Aby zakończyć się sukcesem, strategia wymaga skoordynowanej odpowiedzi UE oraz zaangażowania partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego (jak powiedział José Manuel Barroso w komunikacie „UE 2020”). Odpowiadając na zmianę równowagi sił gospodarczych na świecie UE musi polegać na partnerstwie między państwem a zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim, aby osiągnąć dobre wyniki gospodarcze i spójność społeczną.

1.16 Komisja ma jednak niewiele bezpośrednich narzędzi wpływania na postępy; odpowiedzialność spoczywa przede wszystkim na rządach państw członkowskich, które obecnie podlegają zwiększonej wewnętrznej presji finansowej, politycznej i społecznej.

2. Wstęp

2.1 „Państwa członkowskie UE przeżywają najgorszy kryzys gospodarczy od lat 30. (...), a droga wyjścia z niego jest nadal nierówna, kręta i pełna trudności”⁽¹⁾. Po najpoważniejszych kryzysach od czasu II wojny światowej zmieniła się równowaga na świecie, a Europa musi ponownie określić swą pozycję i strategię w tej nowej sytuacji. Zważywszy, że 85 % europejskiego handlu odbywa się na rynku wewnętrznym, niektóre odpowiedzi na nowe wyzwania będzie można znaleźć w obrębie Europy. Zwiększenie popytu wewnętrznego ma zasadnicze znaczenie dla stworzenia zrównoważonej UE, jeżeli chce ona sprostać globalnym wyzwaniom. EKES opracował już szereg opinii w tej sprawie⁽²⁾. W niniejszej opinii analizuje się zewnętrzny wymiar reakcji UE na globalny kryzys gospodarczy: nową pozycję Europy na światowym rynku. W opinii bada się również zmiany wyników gospodarczych UE na rynku światowym oraz międzynarodowe skutki niedawnego intensywnego rozwoju gospodarczego Chin i innych krajów rozwijających się, stawia pytania zachęcające do analizy tych kwestii i do dyskusji na temat ich wpływu na stosunki polityczne i handlowe UE z resztą świata, a także przedstawia przemyslenia i idee społeczeństwa obywatelskiego związane z debatą polityczną, której wnioski powinny mieć daleko idące konsekwencje.

2.2 Europa jest zależna od gospodarki globalnej i obecnie dominuje na wielu rynkach, lecz jak długo potrwa ten stan? W 1800 r. Europa i jej przyczółki w „nowym świecie” stanowiły 12 % ludności świata i ok. 27 % całkowitego światowego dochodu. Dominacja ta osiągnęła swój szczyt w 1913 r., gdy te „rozwinęte” gospodarki stanowiły 20 % ludności świata, lecz przypadała na nie ponad połowa światowego dochodu (tzn. ponad 50 %). Obecnie udział w ludności świata powrócił do poziomu 12 % i nadal spada, lecz utrzymaliśmy ok. 45 % dochodu światowego⁽³⁾.

⁽¹⁾ Były przewodniczący Parlamentu Europejskiego Pat Cox w opublikowanym niedawno artykule prasowym *Europe must raise its game now not later*, <http://www.irishtimes.com/newspaper/opinion/2010/0407/1224267827518.html>.

⁽²⁾ Zob. między innymi: „Kryzys finansowy oraz jego wpływ na realną gospodarkę” Dz.U. C 255 z 22.9.2010, s. 10; „Europejski plan naprawy gospodarczej” (opinia dodatkowa) Dz.U. C 228 z 22.9.2009 s. 149; „Europejski plan naprawy gospodarczej” Dz.U. C 182/2009 z 4.8.2009 s. 71; „Strategia lizbońska po 2010 r.” Dz.U. C 128 z 18.5.2010 s. 3.

⁽³⁾ Historyk Niall Ferguson w „Financial Times” (10.4.2010) na temat reformy nauczania historii w brytyjskich szkołach średnich.

Aby skutecznie poradzić sobie z wpływem obecnych zmian na rynkach światowych, zdaniem EKES-u decydenci polityczni UE będą prawdopodobnie musieli położyć większy nacisk na nową sytuację w zakresie stosunków handlowych UE z resztą świata i poświęcić jej większą uwagę, szczególnie odnośnie do wyników eksportowych.

3. Kontekst

3.1 Handel europejski

3.1.1 Całkowitą wartość europejskiego eksportu szacuje się na 1,3 bln USD. Z wyłączeniem handlu między państwami członkowskimi, w 2008 r. UE odpowiadała za 16 % całkowitego światowego eksportu, a jej głównymi partnerami handlowymi w tej dziedzinie były USA, Rosja, Szwajcaria, Chiny i Turcja.

3.1.2 W zglobalizowanym świecie, gdzie państwa UE są zasadniczymi podmiotami na ważnych rynkach, strategię polityczną wyznaczającą stosunki między państwami europejskimi powinny reagować na wydarzenia na świecie, takie jak wpływ rosnącej siły gospodarczej partnerów handlowych – Chin, Indii i Brazylii – na stosunki polityczne. Ale w jaki sposób Europa powinna się dostosować? Poprzez odgrywanie większej roli w sprawach światowych? Czy też poprzez działanie odwrotne, czyli zaakceptowanie szybko powstającego odmiennego globalnego paradygmatu, zgodnie z którym główny wpływ ma nowe G-2 (Waszyngton i Pekin)?

3.1.3 W programie prac Komisji zauważono, że handel międzynarodowy jest motorem wzrostu zatrudnienia i inwestycji w Unii i zobowiązano się do zmniejszania barier dla międzynarodowych przepływów handlowych i inwestycyjnych, zakończenia aktualnych negocjacji dwustronnych, pełniejszej realizacji istniejących porozumień, podejmowania inicjatyw na rzecz otwarcia handlu w rozwijających się obszarach, takich jak zaawansowane technologie, usługi i usługi ekologiczne. Zasadniczą dziedziną będzie poprawa stosunków dwustronnych z USA, Chinami, Japonią i Rosją.

3.2 Handel europejski w gospodarce globalnej

3.2.1 Recesja wywołuje zmiany równowagi sił gospodarczych na świecie. W latach 2000–2007 gospodarki wschodzące, w szczególności Chiny, poszerzyły swoją bazę inwestycji i stoją na czele globalnego ożywienia gospodarczego, co wynika w dużym stopniu ze wzrostu eksportu (np. 17,7 % w grudniu 2009 r.). W tym samym okresie UE wykazywała nierówne wyniki eksportowe i znaczące straty na niektórych dynamicznych rynkach, szczególnie w Azji i Rosji.

3.2.2 Naprawa gospodarcza napędzana eksportem ma zatem miejsce w Chinach, a dla Unii w dużej mierze pozostaje w sferze aspiracji. Komisja przewiduje, że eksport UE wzrośnie o 5 % w 2010 r. i o 5,1 % w 2011 r., w czym wydatnie

pomoże spadek względnej wartości euro w stosunku do naszych głównych partnerów handlowych. Nie jest to jednak postrzegane jako „krajowa” naprawa gospodarcza poza krajami takimi jak Niemcy i Irlandia, które już są w znacznym stopniu włączone w handel międzynarodowy⁽⁴⁾.

3.2.3 W sprawozdaniu Komisji Europejskiej zauważono, że wyniki UE w zakresie eksportu produktów zaawansowanych technologicznie były słabe, co doprowadziło do obaw o zdolność Europy do utrzymania produktów nowoczesnych pod względem jakości i innowacji⁽⁵⁾. Wyniki w zakresie usług również pogorszyły się, wykazując spadek udziału w rynku w latach 2004–2006. Jest to niepokojący trend, podobnie jak fakt, że nie ma takiego sektora wysokich technologii, w którym Europa byłaby światowym liderem, a ponadto UE nie ma wystarczająco dużo wiodących przedsiębiorstw w dziedzinie wysokich technologii, aby odpowiednio wykorzystać w przyszłości kluczowe technologie wspomagające (KET).

3.2.4 Mimo tych słabości UE jest główną potęgą w handlu usługami, kluczowym eksporterem oraz drugim na świecie importerem towarów, a także istotnym źródłem inwestycji bezpośrednich i ważnym ich odbiorcą. Dlatego też leży w zasadniczym interesie Europy utrzymanie i wzmocnienie jej pozycji w globalnym handlu, lecz wymagałoby to nowego sposobu myślenia zasadzającego się na zróżnicowanym i o wiele bardziej złożonym globalnym otoczeniu handlowym.

3.2.5 Komitet kieruje uwagę na znaczenie kwestii, które nie wchodzą w ścisły zakres niniejszej opinii, koncentrującej się na szkodliwym protekcjonizmie i reakcji na zmianę klimatu. Chodzi o zachęcanie do tworzenia nowych aktywnych i ukierunkowanych na sytuację międzynarodową przedsiębiorstw; wspieranie innowacji w dojrzałych gałęziach przemysłu, utrzymywanie sektorów o strategicznym znaczeniu dla Europy, uwzględnianie potencjału eksportowego usług publicznych, takich jak opieka zdrowotna i edukacja, oraz zachęcanie miast UE do partnerstw z ich odpowiednikami na świecie.

3.3 Zmiana równowagi sił gospodarczych i politycznych

3.3.1 Bankructwo Lehman Brothers, jednego z najstarszych banków inwestycyjnych na Wall Street, oraz związany z tym chaos na rynku, na którym doszło do największej recesji w produkcji światowej od czasów II wojny światowej, pchnęły gospodarkę światową ku niekontrolowanemu kryzysowi. Interwencja państw zapobiegła efektowi domina w globalnym systemie bankowym, lecz nie mogła zapobiec nagłemu i szybkiemu spadkowi przepływów kapitału.

⁽⁴⁾ Europejska Prognoza Gospodarcza, wiosna 2010 r., Gospodarka Europejska 2(2010).

⁽⁵⁾ Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej, *Global Europe: EU Performance in the global economy*, zob. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/october/tradoc_141196.pdf (4 lutego 2010).

3.3.2 Wpływ na handel był natychmiastowy, gdy kredyty zostały ograniczone, a wydatki konsumpcyjne się załamały, co zmusiło przedsiębiorstwa do ograniczenia produkcji. Jednakże poziom surowości dostosowań różnił się znacznie między różnymi blokami handlowymi. Chiny zaczęły wychodzić z kryzysu najszybciej, w czym pomogła im znacznie decyzja rządu o przyjęciu polityki fiskalnej, która wpompowała 580 mld USD w gospodarkę, aby stymulować szybką naprawę.

3.3.3 W marcu 2009 r. podjęto działania polityczne w Pekinie, Londynie, Waszyngtonie i Frankfurtach. Przywódcy G-20 zobowiązali się do udzielenia wsparcia w wysokości 1 bln USD z MFW i Banku Światowego, by powtórzyć na całym świecie to, co już zrobiły poszczególne kraje. Na posiedzeniu tym dojrzałością wykazały się nowe potężne lub wpływowe podmioty na scenie globalnej, co ukazało nowy światowy ład ekonomiczny i drastyczne zmiany w stosunkach gospodarczych o potencjalnie głębokich konsekwencjach dla polityki handlowej UE.

3.3.4 Państwa konsumujące zbyt wiele, takie jak USA, zachęcono do zmniejszenia wydatków, a państwa posiadające rezerwy kredytowe i walutowe zachęcono do zwiększenia popytu konsumpcyjnego. Podkreślono konieczność zrównoważonego i stabilnego podejścia w gospodarce globalnej oraz zainteresowanie UE ściślejszą współpracą z resztą świata.

3.3.5 Pomimo niedawnego ożywienia wzrostu są powody do zachowania ostrożności. Ekonomiści nadal nie mają pewności co do przyszłych kierunków rozwoju gospodarki światowej. Powstają pytania dotyczące terminu i sposobu likwidacji zachęt podatkowych, ich dotychczasowych skutków i tego, czy mają charakter zrównoważony. Mimo pewnego ożywienia wzrostu występuje także „recesja społeczna”⁽⁶⁾. **Wysoki poziom bezrobocia oznacza, że światowym przywódcom coraz trudniej jest bronić wolnego handlu w wymiarze politycznym, intelektualnym i wewnętrznym.**

3.3.6 W odpowiedzi na zmiany w globalnej równowadze sił proces decyzyjny UE ma przed sobą następujące wyzwania: szybkie dostosowanie się do konsekwencji zachodzących zmian i wypracowanie w tym celu nowego sposobu myślenia; wspólne działanie w sposób bardziej spójny, przemyślany i sprawny; wspieranie możliwości tworzenia miejsc pracy, np. w ramach gospodarki ekologicznej; pomaganie przedsiębiorstwom w przekwalifikowaniu personelu; wsparcie dla osób, które straciły pracę, aby mogły dostosować się do nowych

możliwości, gdyż poprzednie dostosowania strukturalne wykazały, że jest to najbardziej skuteczna reakcja polityczna⁽⁷⁾.

4. Dwa kluczowe zagadnienia

4.1 Protekcyjnizm

4.1.1 Skutkiem recesji światowej był wzrost atrakcyjności polityki protekcyjnistycznej. Dyrektor generalny WTO Pascal Lamy ostrzegł państwa przed tą pokusą⁽⁸⁾. UE zyskała najwięcej na przejrzystych i możliwych do wyegzekwowania przepisach, które są podstawą konkurencyjnego otoczenia handlowego i je ułatwiają. Jednakże według komisarza UE ds. handlu Karela de Gucht, główni partnerzy handlowi UE wprowadzili podczas obecnego kryzysu 280 restrykcyjnych środków handlowych. Istnieje obawa, że środki te mogłyby stać się nową i stałą częścią ogólnych ram handlowych.

4.1.2 Jedną z najważniejszych barier handlowych jest obecnie niski kurs chińskiego renminbi czy yuana, co rząd postrzega jako zapewnienie większej konkurencyjności chińskiego eksportu. Stanowi to poważną przeszkodę dla wolnego i sprawiedliwego handlu, dlatego też z zadowoleniem przyjmuje się niedawne działania na rzecz złagodzenia sytuacji, choć konieczne są także długoterminowe i trwałe zmiany polityki kursu walutowego rządu chińskiego.

4.1.3 Pakiety bodźców wspierają wzrost gospodarczy poprzez zwiększanie popytu, lecz ich głównym celem jest pomaganie lokalnym przedsiębiorstwom. Skutkiem ubocznym mogłoby być wspieranie niekonkurencyjnych sektorów. Przepisy dotyczące konkurencji i pomocy państwowej umożliwiają UE koordynowanie wysiłków, aby temu zapobiec, a w pełni funkcjonalny jednolity rynek wyklucza potencjalnie szkodliwy protekcyjnizm.

4.1.4 Konieczne jest ponadto zakończenie powodzeniem rundy z Ad-Daui, choć wydaje się to trudne. Tymczasem UE tworzy nową sieć dwustronnych stosunków i porozumień zarówno z krajami rozwiniętymi, jak i rozwijającymi się, co w coraz większym stopniu będzie wpływać na główne strategie handlowe.

⁽⁶⁾ *Falling Flat: More Evidence that America is Experiencing a Jobless Recovery*, „The Economist”, http://www.economist.com/world/united-states/displaystory.cfm?story_id=15473802 (6 lutego 2010 r.).

⁽⁷⁾ Np. w opinii EKES-u w sprawie europejskiego planu naprawy gospodarczej (Dz.U. C 228 z 22.9.2009, s. 149) proponuje się: „także w kontekście spodziewanego rozwoju demograficznego dobrze przemyślana restrukturyzacja gospodarki powinna dążyć do tego, by unikać zwolnień, a zamiast tego utrzymać pracowników w firmach i dalej podnosić ich kwalifikacje, by przy lepszej koniunkturze dysponować wystarczająco wykwalifikowaną siłą roboczą. Wsparcie dla bezrobotnych powinno być powiązane z programami na rzecz reorientacji zawodowej i podnoszenia kwalifikacji”.

⁽⁸⁾ http://www.wto.org/english/news_e/sppl_e/sppl101_e.htm: Lamy warns on protectionism, „WTO news”.

4.1.5 Inne ważne cele polityczne Unii to: wzajemność w nowych porozumieniach dwustronnych UE, w tym w miarę możliwości położenie nacisku na bezpieczeństwo energetyczne; zapewnienie elastycznych przepisów, które łatwo dostosować do szybko zmieniających się okoliczności; likwidacja barier pozataryfowych, także „ponad granicami”; przejrzystość standardów pracy i jakości zgodnie z przepisami MOP oraz umowy o wolnym handlu dotyczące dóbr i usług ekologicznych⁽⁹⁾.

4.1.6 Wraz z przyjęciem traktatu lizbońskiego reformie poddane zostały unijne procesy decyzyjne. Jedną ze zmian jest rozszerzenie procedury współdecydowania Parlamentu na kolejne kluczowe obszary polityki, w tym handel. Ważne jest, by te nowe metody postępowania, obejmujące Radę, Parlament i Komisję, przyniosły szybsze i bardziej elastyczne odpowiedzi, które poprawią zdolność UE do skutecznego i spójnego reagowania na ważne potrzeby strategiczne lub szczegółowe aspekty „codzienne” w zakresie handlu.

4.2 Zmiana klimatu

4.2.1 Obecnie istnieje w Europie konsensus co do tego, że zmiana klimatu wymaga natychmiastowych działań. Uderzającą konsekwencją globalizacji jest wspierana przez nią współzależność. Nieokreślona zmiana klimatu przyniesie obciążenia dla przyszłych pokoleń i zakłóci globalizację, co doprowadzi do wzrostu cen zasobów i klęsk ekologicznych, szczególnie w krajach rozwijających się. Dlatego też zmiana klimatu jest kwestią gospodarczą i ma znaczący wymiar handlowy.

4.2.2 UE objęła wiodącą rolę na arenie międzynarodowej w poszukiwaniu sposobów ograniczenia globalnego ocieplenia w ramach protokołu z Kioto. Rezultat szczytu w Kopenhadze poświęconego zmianie klimatu był krokiem wstecz dla europejskich wysiłków na rzecz wzmocnienia współpracy międzynarodowej, szczególnie z gospodarkami wschodzącymi, których emisje przekroczą do 2020 r. emisje krajów rozwiniętych. UE obawia się także, że to najbardziej ucierpią najbardziej podczas obecnego etapu zmiany klimatu. W związku z tym UE potrzebuje wszechstronnej, realistycznej i praktycznej odpowiedzi politycznej, aby zapobiec ryzyku, że przyszłe pokolenia ucierpią z powodu negatywnych konsekwencji społecznych i gospodarczych.

4.2.3 Włączenie zmiany klimatu do polityki handlowej i rozwojowej UE pociągnęłoby za sobą koszty i narzuciło ograniczenia w stosunku do celu, którego nie można osiągnąć bez analogicznych działań ze strony pozostałych wielkich bloków handlowych⁽¹⁰⁾. Wielostronne porozumienia ekologiczne powinny płynnie łączyć się z porozumieniami w międzynarodowym systemie handlowym, aby wzajemnie się

wspierać, a nie zakłócać. Czy jest więc rozsądne obejmowanie przywódczej roli, jeżeli inni nie zostaną zmuszeni (w rzeczywistości nie mogą zostać zmuszeni) do podjęcia odpowiednich działań? Na przykład czy Chiny można zmusić do zastąpienia modelu „konsument płaci” zasadą UE „producent płaci”, aby zapewnić obniżenie emisji⁽¹¹⁾? Czy można powstrzymać dążenia Wall Street do zapewnienia sobie, z poparciem Waszyngtonu, wiodącej roli na silnie rozwiniętym rynku handlu emisjami?

4.2.4 Bezpieczeństwo energetyczne jest centralnym wyzwaniem dla UE w ramach zmiany klimatu. Poszczególne państwa członkowskie odgrywają w tym zakresie wiodącą rolę, lecz istnieje także realny i znaczący wymiar UE, szczególnie w kontekście handlu. Np. można by połączyć następujące aspekty: negocjowanie zewnętrznych umów dotyczących dostaw (tak jak ma to już miejsce w kontekście dwustronnych porozumień handlowych); sprzedaż *know-how* i technologii służących poprawie infrastruktury, takich jak „inteligentne sieci” lub nowa generacja technologii wytwarzającej elektryczność z użyciem surowców innych niż paliwa kopalne; wspólne wykorzystanie nowych technologii opracowywanych na potrzeby osiągnięcia obecnych celów UE dotyczących wytworzenia 20 % energii z alternatywnych źródeł; wyszukiwanie możliwości eksportowania *know-how*, by rozwijać i stosować zachęty na rzecz ograniczania emisji.

5. Reakcja

5.1 Sprostanie wyzwaniom i wykorzystanie szans

5.1.1 Aby stworzyć możliwości dla handlu europejskiego, ważne jest uczciwe podejście do wyzwań płynących z odmiennego otoczenia globalnego dla UE, jej instytucji i państw członkowskich. Zdaniem EKES-u reformy instytucjonalne wprowadzone traktatem lizbońskim muszą zostać wdrożone skuteczniej i za pomocą jeszcze ściślejszej współpracy, aby odpowiedzieć na wyzwania wiążące się z określeniem nowych innowacyjnych sposobów utrzymania dawnych osiągnięć UE oraz zrealizowania przyszłych celów⁽¹²⁾. Skuteczne działania wymagają podejścia całościowego opartego na wysokim poziomie aktualnej wiedzy i głębokim zrozumieniu.

5.1.2 W miarę jak świat staje się w coraz większym stopniu zależny i powiązany, sposób myślenia polityków musi stawać się zbliżony. Wzajemne interakcje europejskiego jednolitego rynku i polityki handlowej nigdy nie były tak ważne jak obecnie. Zapewnienie konsultacji wymaganej w ramach UE i między instytucjami oraz państwami członkowskimi jest

⁽⁹⁾ Zagadnienie, które obecnie nie znajduje się w programie działań, lecz jest warte rozważenia, to dyskusja na temat zasad własności intelektualnej.

⁽¹⁰⁾ Grupa Pracodawców w EKES-ie stwierdziła np., że większa liczba rywalizujących ze sobą sił wśród podmiotów globalnych doprowadziła do wysoce skomplikowanych interakcji w stosunkach dwustronnych i wielostronnych, (co wymaga m.in. polityki niskich emisji i oszczędności energii oraz ochrony otwartych rynków przed ukrytym protekcjonizmem). *A New Phase Ahead: Need for a Political and Economic Impetus*, s. 10. Broszura dostępna pod adresem: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.group-1-statements&itemCode=9894>.

⁽¹¹⁾ Z punktu widzenia logiki stanowisko Chin trudno odrzucić w całości: dlaczego Chiny miałyby akceptować podatek od produkcji towarów konsumowanych następnie w krajach rozwiniętych, które nie płacą żadnego podatku konsumpcyjnego związanego z emisją?

⁽¹²⁾ Dobrym przykładem wymaganych innowacji jest niedawne powołanie przez przewodniczącego Barroso grupy komisarzy zajmującej się finansowaniem badań i rozwoju. Jest to dziedzina, w której różne dyrekcje mają własne, choć potencjalnie nakładające się na siebie lub wspierające się nawzajem role, budżety i zadania.

podstawą i wspiera skuteczny rozwój oraz uzgadnianie i wdrażanie elastyczniejszej polityki handlowej.

5.1.3 W bardziej społecznym wymiarze istnieje potrzeba sprostania obawom i niepewności, które rodzą się w związku z wahaniami sił gospodarczych. Zorganizowane społeczeństwo obywatelskie ma możliwość i obowiązek, by pomóc ludziom, politykom i gospodarkom dostosować się do zmian. Stosowanie polityki protekcjonistycznej w obliczu wahanii sił gospodarczych może się okazać nieskuteczne. Pomaganie ludziom, przedsiębiorstwom i rządów w dostosowaniu się do nowych warunków jest skutecznym sposobem łagodzenia obaw i niepewności. Np. niski wskaźnik urodzeń w Europie oraz starzenie się społeczeństwa to głębokie wyzwania strukturalne, którym należy sprostać.

5.1.3.1 Najważniejsza polityka, w świetle celów przyświecających strategii „Europa 2020”, dotyczy zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej. Oczywistym środkiem służącym realizacji tego celu jest zapewnienie wszystkim zainteresowanym rodzicom przystępnej cenowo opieki nad dziećmi. W praktyce oznacza to, że więcej kobiet może pozostać na rynku pracy. Towarzyszyć temu powinny odpowiednio wysokie świadczenia dla rodziców na urlopie wychowawczym płacone przez wystarczająco długi okres. W wyniku zmniejszenia obciążeń gospodarczych rodziców wskaźnik urodzin powinien wzrosnąć.

5.1.3.2 Ponadto w związku z brakiem polityki imigracyjnej, która mogłaby w rozsądny sposób zwiększyć podaż siły roboczej, poszczególne przedsiębiorstwa eksportujące poza UE stoją przed poważnym dylematem: ograniczyć rozwój przedsiębiorstwa, czy przenieść działalność tam, gdzie występuje duża podaż⁽¹³⁾? Z tego względu rozważenie wszechstronnej i zapewniającej integrację odpowiedzi na kwestie związane z polityką imigracyjną UE wydaje się rozsądne, uzasadnione i pilnie potrzebne.

5.1.4 Nowa strategia Komisji „Europa 2020” jest wstępną strategiczną reakcją polityczną UE na recesję i wahania równowagi sił gospodarczych na świecie. Aby zakończyć się sukcesem, strategia wymaga skoordynowanej odpowiedzi UE oraz zaangażowania partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego (jak powiedział José Manuel Barroso w komunikacie „UE 2020”). Odpowiadając na zmianę równowagi sił gospodarczych na świecie UE musi polegać na partnerstwie między państwem a zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim, aby osiągnąć dobre wyniki gospodarcze i spójność społeczną.

5.1.5 Inicjatywa ta napotka jednak wiele trudności identycznych z tymi, które stanęły przed strategią lizbońską: jej priorytety mogą być zanadto zróżnicowane; realizacja może okazać się problematyczna; Komisja ma zbyt mało bezpośrednich narzędzi wpływania na postępy; odpowiedzialność spoczywa przede wszystkim na rządach państw członkowskich, które obecnie podlegają zwiększonej wewnętrznej presji finansowej, politycznej i społecznej⁽¹⁴⁾.

Bruksela, 15 września 2010 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI

⁽¹³⁾ Wiele przedsiębiorstw, które już dokonały wyboru i przenieśli się poza Europę, korzysta również z niskich ceł na wiele towarów importowanych do UE, co wywołuje postulaty dostosowania podatków i ceł.

⁽¹⁴⁾ Jako jedna z najmniejszych, najbardziej otwartych i uzależnionych od handlu gospodarek europejskich Irlandia mogłaby być uznana za poligon doświadczalny do obserwowania reakcji na małą skalę, ponieważ w celu ożywienia gospodarki poprzez handel rząd prowadzi tam następujące działania: inwestycje w edukację trzeciego i czwartego stopnia, aby wspierać naukę, technologie i innowacje; konkurencyjny w skali światowej system badawczy przenoszący wiedzę z ośrodków badawczych na rynek; zwiększona konkurencyjność dla przedsiębiorstw, które prowadzą w Irlandii handel międzynarodowy; obniżka emisji CO₂ o 20 %; wsparcie dla krajów rozwijających się, które borykają się ze skutkami zmiany klimatu.